

WSPÓLPRACA UNII EUROPEJSKIEJ I FEDERACJI ROSYJSKIEJ W ZWALCZANIU TERRORYZMU

Ważnym partnerem w wymiarze globalnym, jak i regionalnym dla UE jest Federacja Rosyjska, jednak zakres oraz skala współpracy ze względu na uwarunkowania geopolityczne charakteryzują się swoistą specyfiką. Z historycznego punktu widzenia w dużej mierze na doświadczeniach pomiędzy Wspólnotami Europejskimi a ZSRR¹ zaważyła rywalizacja w bipolarnym systemie międzynarodowym. W okresie sphyłkowym ZSRR Michaił Gorbaczow, próbując reformować chyłące się ku upadkowi komunistyczne imperium, starał się wypracować daleko idące kompromisy w środowisku międzynarodowym, które miały zagwarantować możliwe jak najbardziej łagodny przebieg nieuchronnego rozpadu bloku sowieckiego¹. Jednym z przejawów tej polityki była umowa o handlu i współpracy zagranicznej pomiędzy ZSRR i Wspólnotami Europejskimi (EWG i EWEA) podpisana 18 grudnia 1989 r.² Po rozpadzie ZSRR została ona zastąpiona przez porozumienia Komisji Europejskiej przygotowane dla nowo powstałych państw (sukcesorką ZSRR została Federacja Rosyjska, FR)³. Kolejnym ważnym krokiem były rozpoczęte w Moskwie przez Jacques'a Delorsa (przewodniczącego Komisji Europejskiej) w 1992 r. rokowania, które miały przygotować nowe porozumienie. Ostatecznym efektem negocjacji było Porozumienie o Partnerstwie i Współpracy (*Partnership and Cooperation Agreement – PCA*) podpisane na wyspie Korfu 24 czerwca 1994 r.⁴ Umowa ta dotyczyła w głównej mierze stosunków gospodarczo-handlowych. Utworzono również ramy współpracy bilateralnej w innych ważnych kwestiach (9 specjalnych podkomitetów), dla których chciano stworzyć

¹ M. Gorbaczow objął władzę w 1985 r. w dramatycznym dla ZSRR momencie (państwo znajdowało się w całkowitej zapaści ekonomicznej, jak i ideologicznej, trwała przedłużająca się wojna w Afganistanie, szalała korupcja, a dodatkowo ZSRR przegrał wyścig zbrojeń). Zamierzał zreformować ZSRR pod trzema hasłami: przebudowy ustrojowej (*perestrojka*), przyspieszenia gospodarczego rozwoju i jawności życia społecznego. Wysiłki te jednak przyczyniły się do upadku totalitarnego państwa, ponieważ reformy ustrojowe nie mogły doprowadzić do „demokratyzacji” społeczeństwa bez naruszenia „kierowniczej roli” KPZR.

² Umowa obowiązuje od 1 kwietnia 1990 r., Umowa pomiędzy EWG i EUROATOM oraz ZSRR w sprawie wymiany i handlu oraz współpracy ekonomicznej, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/july/tradoc_139580.pdf, z 28 V 2010.

³ 26 grudnia 1991 r. ZSRR uległ rozwiązaniu i rozpadowi na 15 niepodległych państw. Największym z nich była Federacja Rosyjska, która zamierzała współpracować w większości dawnych republik radzieckich w ramach formuły nazwanej Wspólnotą Niepodległych Państw.

⁴ Umowa weszła w życie 1 grudnia 1997 r., obowiązywała 10 lat, Umowa o partnerstwie i współpracy ustanawiająca partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi a Federacją Rosyjską, OJ L 327, 28.11.1997, http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=Decision&an_doc=97&nu_doc=800, z 18 V 2010; Decyzja Rady i Komisji z 30 października 1997 r. w sprawie zawarcia Umowy o partnerstwie i współpracy między Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, z jednej strony a Federacją Rosyjską, z drugiej strony (1) (97/800/EWWiS,WE, Euratom), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:26:31997D0800:PL:PDF>, z 18 V 2010.

tw. dokumenty sektorowe⁵. Umowa ta przypieczętowała strategiczne partnerstwo między UE a Federacją Rosyjską. Przyznano Rosji klauzulę najwyższego uprzywilejowania w handlu i rozszerzono na FR Wspólnotowy System Generalnych Preferencji Celnych⁶. Dodatkowo ustalono podjęcie dialogu politycznego pomiędzy UE a FR (spotkania ekspertów) dotyczącego takich kwestii, jak: zbliżanie standardów prawnych, współpraca na forum międzynarodowym, działania na rzecz stabilizacji i europejskiego bezpieczeństwa, przestrzeganie praw człowieka oraz zasad demokracji. W ramach dialogu od 1998 r. odbywały się regularnie tzw. spotkania na szczycie, powołano również Radę Współpracy⁷ na ministerialnym poziomie i Komitet Parlamentarny. Należy jednak pokreślić, iż rozmowy UE-FR dotyczące różnych form zbliżenia odbywały się w cieniu pierwszej wojny w Czeczenii, której przebieg miał poważne konsekwencje dla postrzegania ówczesnych władz rosyjskich na arenie międzynarodowej, pomimo że mocarstwa zachodnie potraktowały ten konflikt jako wewnętrzny problem Federacji Rosyjskiej⁸. Ważnym wydarzeniem z perspektywy stosunków UE-FR stał się również szczyt Rady Europejskiej w Kolonii z 4 czerwca 1999 r., na którym przedstawiciele UE przyjęli Wspólną Strategię Unii Europejskiej wobec Rosji⁹. Umowa miała za zadanie skonsolidowanie stanowiska UE w najważniejszych sprawach, m.in.: wzmacnianie demokracji i rządów prawa (przestrzeganie praw człowieka i zasad demokracji, rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kontaktów międzykulturowych oraz wolnych mediów i organizacji pozarządowych), włączenie Rosji do Wspólnej

⁵ Dotyczące m.in.: liberalizacji przepływu kapitału, towarów i usług, rozszerzenia współpracy naukowo-technicznej, ochrony środowiska i korzystania z przestrzeni kosmicznej, sprawiedliwości i walki z przestępczością oraz form dialogu politycznego.

⁶ Wspólna Taryfa Celna (WTC) Unii Europejskiej jest zróżnicowana dla poszczególnych państw i ugrupowań gospodarczych, a *TARIC* różni się w zależności od stosunków gospodarczych łączących Unię z poszczególnymi podmiotami w systemie tzw. Generalnych Preferencji Celnych (*GSP*), szerzej w: <http://www.monitorc.pl/roczniki/2002/CEL-9-7.pdf>, z 14 X 2010.

⁷ Cooperation Council, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/cr/023a0063.htm, z 12 X 2010.

⁸ 11 grudnia 1994 r. do republiki Czeczenii wkroczyły wojska rosyjskie, aby spacyfikować dążenia niepodległościowe. W lutym 1995 r. została zajęta stolica republiki – Grozny. Rozpoczęły się partyzanckie walki w górzystych terenach republiki. Władze FR informowały, że walczą z czeczeńskimi terrorystami. Generalnie państwa Zachodu uznały, iż kwestia Czeczenii to wewnętrzna sprawa FR. Ważnym wydarzeniem w czasie prowadzenia walk z Rosjanami był zamach terrorystyczny przeprowadzony na szpital w Budionnowsku 14-19 czerwca 1995 r. przez jednego z połowych dowódców czeczeńskich Szamila Basajewa (uwięziono 1200 zakładników, akcja zakończyła się śmiercią 147 osób cywilnych, a 411 zostało rannych – Czeczeńcy opuścili Budionnowsk w wyniku negocjacji z władzami rosyjskimi), podobne wydarzenie miało miejsce w Kizliarze w styczniu 1996 r. Kolejne miesiące przyniosły impas polityczny i wojskowy, ponieważ Czeczeńcy nie byli w stanie wygrać z armią rosyjską, a oddziały rosyjskie nie zostały przygotowane do długotrwałych walk z partyzantką. Powstały pat polityczny zakończył gen. Aleksander Lebied' (sekretarz Rady Bezpieczeństwa Rosji – specjalny wysłannik B. Jelcyna), który podpisał rozejm w Chasawjurdzie 31 sierpnia 1996 r. Umowa ta gwarantowała zakończenie walki, a uregulowanie „problemu” czeczeńskiego odsuwała w czasie na co najmniej 5 lat.

⁹ Została ona przyjęta na 4 lata, a w czerwcu 2003 r. przedłużona na następny rok, wygasła 24 czerwca 2004 r.

Europejskiej Przestrzeni Gospodarczej (CEES)¹⁰, współdziałanie na rzecz europejskiego i światowego bezpieczeństwa (poprzez rozwój wspólnych inicjatyw, zwiększanie operacyjnej roli dialogu politycznego, rozszerzenie współpracy zmierzającej do zapobiegania konfliktom i handlu bronią oraz kontrolę zbrojeń), współpracę w rozwiązywaniu globalnych problemów, takich, jak: zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i nuklearnego, niszczenie zapasów broni chemicznej, ochrona środowiska i bezpieczne składowanie niebezpiecznych odpadów, walka z przestępczością, praniem brudnych pieniędzy, handlem ludźmi i narkotykami poprzez współpracę policyjną i sądową¹¹. Dialog w obszarze bezpieczeństwa światowego i europejskiego kontynuowano również na szczycie UE/FR 29 maja 2000 r., gdzie jednym z głównych aktorów był Władimir Putin¹². Ten nowo wybrany prezydent odniósł się pozytywnie do tworzonej wówczas Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony¹³, co zostało przyjęte z zadowoleniem przez przywódców UE. Dojście do władzy W. Putina wiązało się z pewną rekonfiguracją polityki FR na arenie międzynarodowej. Naczelnym hasłem rosyjskiej administracji stał się specyficznie rozumiany pragmatyzm. Według zaplecza politycznego W. Putina Rosja po zapasici utożsamianej z rządami Borysa Jelcyna miała obrać nowy kurs w polityce zagranicznej, który opierałby się na wykorzystaniu surowców energetycznych do realizacji celów polityki zagranicznej. Władze rosyjskie, obserwując coraz większe zapotrzebowanie UE na surowce energetyczne z Rosji, odzyskiwały utraconą przez Rosję niszę geopolityczną po ZSRR – ponownie stał się popularny termin tzw. bliskiej zagranicy. W. Putin był kreowany na opatrnościowego męża stanu, człowieka, który dzięki własnym walorom sprawi, że Zachód na nowo nabytej odpowiedniego respektu wobec FR¹⁴. Inauguracja rządów oraz kontynuacja dialogu politycznego z przedstawicielami UE¹⁵ odbywała się w cieniu drugiej wojny

¹⁰ W dalszej kolejności: pomoc doradczą dotyczącą polityki gospodarczej, wsparcie rosyjskiego przemysłu, rolnictwa i energetyki, wsparcie reform sektora bankowego oraz skoordynowanie unijnej polityki wobec Rosji w odniesieniu do finansów. Szczególnym wyzwaniem stał się dialog energetyczny podjęty 30 października 2000 r. w Paryżu. Jego inicjatorem był Romano Prodi, przewodniczący Komisji Europejskiej, który na szczycie paryskim stwierdził, że potrzeba takiego dialogu jest dyktowana wyzwaniami przyszłości oraz że w perspektywie należy oczekiwać podwojenia dostaw surowców energetycznych z Rosji do Europy, szerzej: M. Bodio, *Stosunki między Unią Europejską a Federacją Rosyjską (stan i perspektywy rozwoju)*, Warszawa 2005, s. 106 i n.

¹¹ Symboliczną reakcją władz FR była przyjęta w październiku 1999 r. Strategia rozwoju stosunków Federacji Rosyjskiej z Unią Europejską w perspektywie średnioterminowej (lata 2000-2010).

¹² Pełniący wówczas obowiązki prezydenta Rosji po rezygnacji B. Jelcyna 31 grudnia 1999; 26 marca 2000 r. wybrany na prezydenta Rosji, 14 marca 2004 r. ponownie wybrany na to stanowisko. Urząd prezydenta pełnił do 7 maja 2008 r.

¹³ Stosunek władz FR dla planów EPBiO nie mógłby być inny, ponieważ z radością przyjmowały wszelkie propozycje, które pośrednio lub bezpośrednio mogły osłabiać wpływ USA w dziedzinie bezpieczeństwa europejskiego.

¹⁴ Budowie nowego wizerunku FR miała służyć postać nowego rosyjskiego przywódcy, o którego odbiór medialny zadbała firma francuska, *notabene* ta sama, która „odpowiedzialna” była za sukces wyborczy Aleksandra Kwaśniewskiego w Polsce w pierwszej połowie lat 90. XX w.

¹⁵ 30 października 2000 r. podjęto „dialog energetyczny”, który miał na celu regulację stosunków w sprawie dostaw do Unii surowców energetycznych. Negocjacje obejmowały starania o podpisanie przez władze rosyjskie tzw. protokołu tranzytowego oraz ratyfikację Europejskiej Karty Energetycznej z 1991 r.

czeczeńskiej. Sytuacja dla władz rosyjskich była o tyle komfortowa, że wojna w Czeczenii korelowała w czasie z amerykańską wojną z terroryzmem. Dzięki sprawnemu aparatowi propagandy władzom rosyjskim udało się stworzyć wrażenie, iż w zasadzie oba konflikty wymierzone są we wspólnego wroga¹⁶. Konflikt w Czeczenii od samego początku¹⁷, ze względu na nową strategię wojsk rosyjskich¹⁸ oraz okrucieństwa, których dopuszczały się obie strony, zyskał status „brudnej wojny”¹⁹. Z punktu widzenia relacji UE i FR w zwalczaniu terroryzmu konflikt ten nie był bez znaczenia, ponieważ uwiarygodnił Rosję jako partnera, który na własnym terytorium zмага się z terroryzmem. Konflikt czeczeński dał początek nowym zamachom terrorystycznym na terytorium FR będącym w przeko-

naniu czeczeńskich partyzantów (przez media i administracje rosyjską określanym mianem terrorystów) odpowiedzią na terror stosowany przez armię rosyjską i podległe władzom rosyjskim jednostki paramilitarne oraz służby specjalne. Dodatkowo sprzymierzeńcem władz rosyjskich w prowadzonych rozmowach z UE na temat zbliżenia w dziedzinie zwalczania terroryzmu był klimat polityczny, szczególnie po zamachach z 11 września 2001 r.²⁰ Przywódcy UE wstrząśnięci

¹⁶ W drugiej wojnie czeczeńskiej najcięższe walki prowadzone były w latach 1999-2003, następnie natężenie konfliktu zbrojnego zmalało, a czeczeńscy bojownicy zaczęli stosować terroryzm zarówno na terytorium Czeczenii, jak i FR. Władze rosyjskie odpowiadały terrorem.

¹⁷ Niejasne są okoliczności wybuchu drugiej wojny czeczeńskiej: oficjalnym powodem stało się wkroczenie latem 1999 r. oddziałów separatystów czeczeńskich do sąsiedniego Dagestanu w celu ustanowienia na Kaukazie islamskiego kalifatu oraz zamachy bombowe: 4 września 1999 r. w miejscowości Bujnask w Dagestanie, w Moskwie z 9 i 13 września 1999 r. *FSB* oskarżyło o dokonanie zamachów czeczeńskich separatystów, natomiast angielska agencja wywiadu MI-5 poinformowała, iż sprawcy zamachów mogą być powiązani z *FSB*. Tę samą wersję w swojej książce przedstawił Aleksander Litwinienko (były oficer *FSB*, który uciekł do Wielkiej Brytanii i został zamordowany przez oficerów rosyjskiego wywiadu w Londynie). Udaremniona próba zamachu bombowego miała miejsce 22 września 1999 r. w Riazaniu (oficjalne, jednak kiedy okazało się, że odkryty przypadkiem przez milicjantów, a następnie przekazany riazzańskim oficerom *FSB* trop prowadzi do moskiewskiej siedziby *FSB*, poinformowano, iż w Riazaniu odbyły się ćwiczenia mające ocenić współdziałanie między służbami specjalnymi a służbami publicznymi), 16 września 1999 r. doszło do wybuchu przed blokiem mieszkalnym w Wołgodońsku, zginęło 17 osób.

¹⁸ We wrześniu 1999 r. zastosowano zmasowane naloty lotnicze na wybrane cele, oddziały lądowe przekroczyły granicę czeczeńsko-rosyjską 1 października 1999 r. Na początku grudnia pod kontrolą wojsk federalnych znajdowało się ponad 50% terytorium republiki. Po otoczeniu Groznego 6 grudnia 1999 r. wezwano mieszkańców miasta do jego opuszczenia, zapowiadając, że osoby pozostające w mieście: „będą uważane za terrorystów i bandytów” i zostaną zniszczone przez artylerię i lotnictwo, a następnie 12 grudnia rozpoczęto szturm. 29 lutego 2000 r. siły federalne zajęły ostatnie miasto pozostające w rękach czeczeńskich (Szatoj). Rosja ogłosiła zwycięstwo, które stało się elementem kampanii wyborczej Putina w wyborach prezydenckich w marcu 2000 r. W kwietniu 2000 r. zakończyły się regularne działania bojowe, a wszystkie miasta i wsie obsadziły siły federalne.

¹⁹ W grudniu 1999 r. najprawdopodobniej doszło do zbrodni wojennej w wiosce Ałchan-Jurta, na południowy zachód od Groznego, według ustaleń *Human Rights Watch* żołnierze piętnastego Batalionu Zachodniej Grupy Wojsk Federacji Rosyjskiej zabili siedemnastu cywilów, <http://www.hrw.org/en/news/1999/12/10/russian-troops-rampage-chechnya-village>, 18 V 2010.

²⁰ Nawet prezydent W. Putin zdecydował się w styczniu 2002 r. na podpisanie Rezolucji 1737 Rady Bezpieczeństwa NZ oraz do wydania dekrety i niezbędnych pełnomocnictw w celu jej implementacji,

zamachem w USA, pragnąc uwiarygodnić swoje wysiłki związane ze zwalczaniem terroryzmu w ramach UE, doprowadzili do podpisania 3 października 2001 r. wspólnego stanowiska UE i Rosji o zwalczaniu międzynarodowego terroryzmu²¹. Porozumienie to zakładało ułatwienia we współpracy i wymianie informacji w takich kwestiach, jak: przeciwdziałanie aktywności i działaniu osób indywidualnych oraz grup podejrzanych o poczynania terrorystyczne, a także współpracujących z nimi organizacji; podniesienie zabezpieczeń dokumentów; zapobieganie przemytowi broni i materiałów wybuchowych, monitorowanie transakcji finansowych, które mogą mieć związek z terroryzmem; zapobieganie nowym formom działalności terrorystycznej (włączając zagrożenia chemiczne, biologiczne i nuklearne). W dokumencie podkreślono, iż skuteczność antyterrorystycznych działań zależy od kooperacji UE i Rosji w następujących sprawach: współdziałaniu w ramach międzynarodowych i regionalnych platform współpracy; tworzeniu, podpisaniu i ratyfikacji konwencji oraz protokołów, jak również uchwalaniu i implementacji rezolucji Rady Bezpieczeństwa NZ; jak najszybszej finalizacji prac nad kompleksową konwencją NZ ds. zwalczania międzynarodowego terroryzmu i międzynarodowej konwencji przeciwdziałającej aktom nuklearnego terroryzmu; zbliżeniu stanowisk we wspólnym zwalczaniu finansowania terroryzmu (m.in.: zamrażanie aktywów i monitoringu powiązań pomiędzy różnymi społecznymi formami aktywności a organizacjami podejrzаныmi o terroryzm); wspólnej kooperacji w popieraniu państw trzecich, które są zainteresowane implementacją Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1373 z 2001 r. (włączając pomoc techniczną we współpracy z państwami trzecimi w budowie infrastruktury antyterrorystycznej)²². Poprawiły się również stosunki pomiędzy Rosją a NATO, ponieważ w dużej mierze powodzenie ofensywy amerykańskiej w Afganistanie uwarunkowanie było stosunkiem najbliższych sąsiadów tego państwa do kształtu i zakresu amerykańskiej wojny z terroryzmem. Władze USA i sprzymierzeńcy w NATO wchodzący w skład antyterrorystycznej koalicji doceniali wagę i zakres pomocy, którą mogłaby dostarczyć FR. Wiarygodność władz rosyjskich w oczach przywódców Zachodu rosła również w miarę kolejnych, coraz tragiczniejszych zamachów dokonywanych przez separatystów czeczeńskich poza granicami „zbuntowanej republiki”. Warto przypomnieć, iż jednymi z najgłośniejszych zamachów przeprowadzonych przez separatystów czeczeńskich były: atak na teatr na Dubrowce (Moskwa) 23 października 2002 r.²³ oraz atak 1 września 2004 r. na szkołę w Biesłanie²⁴. Oficjalnie

szerzej w: M.R. Freire, *(Des)Securitizing Policies and Practices: EU-Russia Relations and the 'War on Terrorism' – Building Bridges or Closing Borders?*, Oficyna do CES n. 329, październik 2009.

²¹ EU-Russia Summit: Joint statement on the fight against terrorism, http://www.foreignpolicy.org.tr/documents/eu-russia_summit_111102_p.htm, 12 X 2010.

²² UN Security Council Anti-Terrorism Resolution 1373, <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7158.doc.htm>, 19 X 2010.

²³ W momencie ataku w teatrze znajdowały się 922 osoby, budynek został odbity 26 października przez rosyjskie oddziały specjalne. W trakcie szturmowania zginęło 40 terrorystów. Po użyciu przez siły specjalne gazu usypiającego i fatalnego zorganizowania akcji ratunkowej śmierć poniosło 129 zakładników (śmierci wielu osób można było zapobiec, gdyby rosyjskie służby specjalne ujawniły lekarzom skład chemiczny gazu), W. Radziwinowicz, *Dubrowka pozostanie tajemnicą*, <http://wyborcza.pl/dziennikarze/1,84010,4195682.html>, z 20 V 2010.

²⁴ Separatyści domagający się wycofania wojsk rosyjskich z Czeczenii zajęli szkołę i przez dwa dni

prezydent antyrosyjskiego rządu czeczeńskiej republiki na wychodźstwie (*Iczkerii*) Aslan Maschadow wielokrotnie odcinał się od taktyki stosowania terroryzmu w walce o niepodległość, a winnych tego typu zajściom dowódców połowych przestrzegał przed sądem w niepodległej Czeczenii (trudno rozstrzygnąć, w jakim stopniu stanowisko Maschadowa było rzeczywistą postawą władz zbuntowanej republiki, a na ile miało ma związek z fatalnym przekazem, który trafił do opinii publicznej)²⁵.

Mimo iż generalnie w 2002 r. kontakty między Unią a Rosją dotyczyły polityki nadgranicznej w związku ze zbliżającym się rozszerzeniem UE, a politycy unijni domagali się wprowadzenia obowiązku posiadania paszportów przez obywateli Rosji przy przekraczaniu unijnej granicy²⁶, to na spotkaniu w 2002 r. w Sewilli Rada Europejska przyjęła porozumienia umożliwiające Rosji partycypację w zarządzaniu kryzysowym UE. Władze rosyjskie, pomimo sprzyjającej atmosfery rozmów, nie zgodziły się na warunki zaproponowane przez UE. Niemniej jednak polityczny dialog w tym zakresie był kontynuowany, podobnie jak w sprawie Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Odbywały się regularne spotkania rosyjskiego ambasadora w Brukseli i Komitetu Bezpieczeństwa Politycznego – Trojki oraz spotkania pomiędzy szefem Generalnego Dowództwa FR i szefem Komitetu Militarnego UE, a także spotkania wielu ekspertów²⁷.

Kolejnym gestem W. Putina wobec Zachodu było wspólne stanowisko UE i FR w sprawie zwalczania terroryzmu. Na spotkaniu UE i FR w Brukseli 11 listopada 2002 r. potępiono wszelkie akty terroryzmu i przestępczości bez względu na motywacje oraz zadeklarowano współpracę w zwalczaniu terroryzmu zgodnie z literą prawa i poszanowaniem zasad demokracji oraz integralności terytorialnej państw. Podkreślono, iż UE i FR stanowią twarde jądro globalnej antyterrorystycznej koalicji. Obie strony z zadowoleniem przyjęły rozwiązania rekomendowane na szczycie w Brukseli 3 października 2001 r. pomiędzy UE i FR oraz negocjowane

przetrzymany w niej ponad 1100 osób. 3 września siły specjalne wzięły budynek szturmem. Zginęły 334 osoby, w tym 186 dzieci. Rannych zostało około 700 osób, szerzej w: *Rosjanie wspominają ofiary zamachu w Bieslanie*, <http://www.wprost.pl/ar/207790/Rosjanie-wspominaja-ofiary-zamachu-w-Bieslanie/> z 18 V 2010.

²⁵ Rosja przystąpiła m.in. do takich konwencji Rady Europy poświęconych zwalczaniu terroryzmu, jak: Europejska konwencja o zwalczaniu terroryzmu – CETS No. 090 z 1977 r., Protokół dodatkowy do europejskiej konwencji o zwalczaniu terroryzmu – CETS No. 190 z 2003 r., Konwencja Rady Europy o zapobieganiu terroryzmowi – CETS No. 196 z 2005 r., Konwencja Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu – CETS No. 198 z 2005 r.

²⁶ Zasady ruchu granicznego ustalono w listopadzie 2002 r. Nie wprowadzono wiz, a dla osób podróżujących przez Litwę między Kaliningradem a resztą Rosji wprowadzono uproszczone dokumenty, choć od 1 stycznia 2005 r. wszyscy obywatele rosyjscy musieli posiadać międzynarodowe paszporty, by przekroczyć granicę Litwy.

²⁷ W dziedzinie obrony cywilnej większość wysiłków kierowana jest na pomoc w usuwaniu skutków katastrof żywiołowych. Główną osią współpracy pozostaje Cywilne Centrum Monitoringu i Informacji UE ulokowane w Dyrektoracie Generalnym Komisji ds. Środowiska i rosyjskiego Ministerstwa Sytuacji Nadzwyczajnych. Umowa w tej sprawie o praktycznej współpracy została ustanowiona w 2004 r. obejmując wymianę informacji 24 godziny na dobę i wymianę personelu w centrach operacyjnych.

w Moskwie 29 maja 2002 r. Zadeklarowano, iż ze względu na globalny charakter terroryzmu współdziałania wspólnoty międzynarodowej także muszą być globalne i wielopoziomowe, obejmować wymiary: polityczny, ekonomiczny, dyplomatyczny i wojskowy. Zwrócono uwagę, iż terroryzm łączy się z przestępczością zorganizowaną, handlem narkotykami, praniem brudnych pieniędzy, nielegalnym handlem bronią, przemysłem materiałów rozszczepialnych, broni chemicznej i biologicznej oraz innych niebezpiecznych substancji. W tych przypadkach położono nacisk na potrzebę koordynacji wysiłków na poziomach narodowych, subregionalnych, regionalnych oraz globalnym w dziedzinie zintegrowanej odpowiedzi na zagrożenia. Zadeklarowano również wspólne zaangażowanie w: indywidualne oraz zbiorowe formy przeciwdziałania terroryzmowi w celu stworzenia globalnej koalicji antyterrorystycznej, osądzenie sprawców, inspiratorów i organizatorów ataków terrorystycznych zgodnie z międzynarodowym prawem, realizowanie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa NZ nr 1373 z 2001 r. W kwestiach szczegółowych zobowiązano się do: sfinalizowania prac nad porozumieniem pomiędzy Europą a odpowiednimi strukturami rosyjskimi; wzmocnienia sądowej współpracy w działaniach wymierzonych w terroryzm i przestępczość zorganizowaną; do lepszej koordynacji prac w ramach ONZ, szczególnie w sprawach związanych z zagrożeniem bronią masowego rażenia²⁸. Politycy zachodni śledzili oświadczenia W. Putina, za pomocą których władze rosyjskie kreowały się na wiarygodnego partnera w dziedzinie zwalczania terroryzmu. Dzięki postawie władz rosyjskich w cieniu drugiego konfliktu czecheńskiego trwała ożywiona współpraca dyplomatyczna pomiędzy Rosją a UE. Kolejne szczyty pomiędzy Rosją a UE świadczyły o zrozumieniu dyplomatów europejskich dla specyficznej pozycji Rosji, która z jednej strony aspirowała do miana światowego supermocarstwa (starając się za wszelką cenę wypromować za granicą obraz stabilnego i wiarygodnego partnera dla Zachodu), a z drugiej strony prowadziła bezpardonową walkę o utrzymanie kontroli nad postradzieckimi strefami wpływów. Władze rosyjskie, stając się jednym z głównych partnerów UE w dziedzinie szeroko rozumianego bezpieczeństwa, mogły liczyć, iż w oficjalnych wypowiedziach przywódcy państw Europy Zachodniej będą coraz rzadziej upominać się na forum międzynarodowym o respektowanie podstawowych zasad ochrony praw człowieka czy wolności słowa zapisanych w konwencjach Rady Europy (której Rosja przez krótki czas przewodniczyła)²⁹. Politycy UE pomimo nacisków ze strony organizacji pozarządowych,

²⁸ EU-Russia Summit: Joint statement on the fight against terrorism, http://www.foreignpolicy.org.tr/documents/eu_russia_summit_111102_p.htm, z 12 X 2010.

²⁹ Władze rosyjskie do października 2011 r. nie ratyfikowały takich konwencji Rady Europy, jak: Konwencja o ochronie praw człowieka i godności istoty ludzkiej w odniesieniu do zastosowań biologii i medycyny; Konwencja o prawach człowieka i biomedycynie – CETS No. 164 z 1997 r., Protokół nr 12 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – CETS No. 177 z 2000 r., Protokół nr 13 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczący zniesienia kary śmierci – CETS No. 187 z 2002 r. Rosja jako jedyna spośród jej członków nie ratyfikowała Protokołu nr 6 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczącego zniesienia kary śmierci – CETS No. 114 z 1983 r., pomimo to od 19 maja 2006 r. Rosja przewodniczyła obradom Rady Europy, a minister A. Ławrow deklarował, iż: „Celem naszego przewodnictwa w Radzie Europy jest większe zintegrowanie naszego kontynentu, stworzenie wspólnej przestrzeni prawnej i humanitarnej”, szerzej w: M. Wyrzykowska, *Rosja. Ławrow: stworzenie wspólnej europejskiej przestrzeni*

przedstawicieli życia kulturalnego oraz części własnego elektoratu nie uzależniali żadnej strategicznej decyzji w odniesieniu do Rosji od złagodzenia polityki tzw. putinizmu³⁰. Obowiązującą w UE doktryną wobec FR stał się umowy pragmatyzm ze strony przywódców unijnych. Dodatkowo władze rosyjskie w ważnych kwestiach stosowały wobec państw należących do UE tzw. taktykę salami, którą wcześniej z powodzeniem stosował Józef Stalin wobec państw satelickich ZSRR. Administracja putinowska do perfekcji opanowała dzielenie przedstawicieli UE na mniejsze „podstoliki”, z którymi można było robić interesy (były to duże europejskie mocarstwa, dysponujące atrybutami cennymi dla establishmentu rosyjskiego) oraz podmioty (w większości dawni przedstawiciele bloku państw satelickich ZSRR), wobec których stosowano politykę „kija i marchewki”. Władze rosyjskie, aby osiągnąć pożądane rezultaty, wykorzystywały m.in. tzw. broń gazową, restrykcje gospodarcze, warunkowały dialog w ważnych kwestiach od uznania oficjalnie przyjętej przez siebie doktryny historycznej. Przykładami selektywnie stosowanej przez władze rosyjskie polityki historycznej mogą być relacje pomiędzy RFN i FR a Polską i FR. O skuteczności polityki zagranicznej administracji kierowanej przez W. Putina mogły świadczyć sukcesywnie podpisywanie na szczytach UE-Rosja deklaracje, np.: z października 2001 r. o poszerzeniu dialogu o problematykę współpracy politycznej w zakresie bezpieczeństwa, z maja 2002 r. o praktycznych krokach w rozwijaniu dialogu politycznego i reagowania kryzysowego w obszarze bezpieczeństwa³¹, z listopada 2002 r. o obszarach współpracy operacyjnej (postanowiono ściśle kooperować na forum międzynarodowym, szczególnie ONZ na rzecz wprowadzenia nowych uniwersalnych środków prawnych, przeznaczonych do zwalczania terroryzmu)³², z 31 maja 2003 r. o wzajemnej współpracy i bezpieczeństwa³³. Jednym z rezultatów majowego szczytu było powołanie Stałej Rady Partnerstwa (*Permanent Partnership Council – PPC*)³⁴, która miała koordynować prace nad problemami związanymi z wymiarem sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Na spotkaniach rady przyjmowano szczegółowe porozumienia i wytyczano kierunki oraz natężenie prac w określonych obszarach³⁵. Do najbardziej istotnych kwestii

prawnej priorytetem, http://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/artukul/rosja;lawrow;stworzenie;wspolnej;europejskiej;przestrzeni;prawnej;priorytetem,155,0,169627.html, z 18 V 2011.

³⁰ Z. Brzeziński, *Komunizm, kapitalizm, putinizm*, <http://wyborcza.pl/1,97557,5165173.html#ixzz14RWX2L1u>, 2008-04-29, z 18 V 2010.

³¹ Efektem zbliżenia była rosyjska inicjatywa wspólnego działania w dziedzinie EPBiO i ustanowienia przedstawiciela do spraw kontaktów ze Sztabem Wojskowym UE, w czerwcu 2002 r. na posiedzeniu w Sewilli Rada Europejska zaprosiła Rosję do dialogu dotyczącego misji petersburskich.

³² M. Madej, *Instytucjonalizacja współpracy międzynarodowej w dziedzinie zwalczania terroryzmu w Europie*, w: *Instytucjonalizacja wielostronnej współpracy międzynarodowej w Europie*, S. Parzymies, R. Zięba (red.), Warszawa 2004, s. 249.

³³ Na szczycie podjęto decyzję o zmianie Rady Partnerstwa na Stałą Radę Partnerstwa (włączono Rosję do unijnych misji policyjnych w Bośni i Hercegowinie); władze rosyjskie zadeklarowały wolę udziału w innych cywilnych operacjach reagowania kryzysowego i zaproponowały zniesienie wiz.

³⁴ EU-Russia Summit, EU-Russia Partnership and Cooperation Agreement, Joint Statement, St. Petersburg, 31 May 2003, <http://www.greekembassy.org/Embassy/content/en/Article.aspx?office=2&folder=168&article=11621>, 18 X 2010.

³⁵ Joint Statement, EU-Russia Permanent Partnership Council (Freedom, Security and Justice), 2 December 2009, Stockholm, http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.26423!menu/standard/file/Draft%20joint%20statement%20021209cis.pdf, 18 X 2010.

koordynowanych w ramach PPC należą: porozumienie w dziedzinie polityki wizowej oraz readmisji, zbliżenie stanowisk w sprawie specjalnej umowy dotyczącej małego ruchu granicznego z Okręgiem Kaliningradzkim, wsparcie dla programu Stowarzyszenia na rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej (*Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication – SWIFT*)³⁶.

Kolejnymi ważnymi spotkaniami pomiędzy UE i Rosją na temat zwalczania terroryzmu były szczyty z listopada 2003 r. o wzmacnianiu współpracy politycznej i bezpieczeństwa³⁷ i z maja 2005 r. o zbliżeniu w najważniejszych obszarach (na podstawie wspólnej deklaracji zatwierdzono m.in. szczegóły tzw. mapy drogowej)³⁸ dotyczące ściślejszej kooperacji w walce z terroryzmem³⁹. Nawiązując do treści „mapy drogowej” w obszarze wspólnego obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości należy podkreślić, iż władze rosyjskie zobowiązały się do ściślejszej współpracy z UE na międzynarodowym poziomie w takich kwestiach, jak: implementacja wyspecjalizowanych norm prawa międzynarodowego dotyczących zwalczania terroryzmu, zasady ochrony praw człowieka, uchodźców oraz sprawy humanitarne⁴⁰. Administracja FR zadeklarowała implementację w możliwie krótkim czasie wspólnego porozumienia ds. zwalczania terroryzmu przyjętego w listopadzie 2002 r., intensyfikację i wzmocnienie współpracy z UE na wszystkich możliwych międzynarodowych forach (włączając Komitet Antyterrorystyczny Rady Bezpieczeństwa UE (*Counter-Terrorism Committee – CTC*)⁴¹) oraz w relacjach z państwami trzecimi, współpracę w implementowaniu założeń rezolucji 1373

³⁶ Na spotkaniach przyjmowano wnioski z raportu oficerów wysokiego szczebla w zakresie dialogu rosyjsko-unijnego w dziedzinie wspólnych założeń wizowych (*EU-Russia Visa Dialogue*) oraz pracowano nad porozumieniem w sprawach dotyczących migracji pomiędzy UE i FR, zanalizowano również kwestie związane ze współpracą graniczną, negocjowano operacyjne porozumienie pomiędzy FR a UE w sprawie umowy pomiędzy Europolem a FR dotyczącej wymiany danych osobowych, zobowiązano się do lepszej współpracy w działaniach antynarkotykowych, zwalczaniu korupcji i przemytu. Strony zobowiązały się rozwiązać problemy dotyczące prawnej współpracy, szerzej w: Joint Statement, EU-Russia Permanent Partnership Council (Freedom, Security and Justice), 2 December 2009, Stockholm.

³⁷ Należy zauważyć, iż rozszerzenie UE w 2004 r. o kolejne państwa, w tym także o Polskę, łączyło się z rozciągnięciem 27 kwietnia 2004 r. układu o partnerstwie i współpracy na nowe państwa za pomocą protokołu dodatkowego. Odpowiedzią UE na zgodę władz rosyjskich w tej kwestii było udzielenie 21 maja 2004 r. poparcia dla rosyjskiej akcesji do *WTO*.

³⁸ Do ważnych kwestii ujętych w dokumencie należą: wzajemne przestrzeganie interesów obu stron, respektowanie zasad demokracji, budowa państwa prawa opartego na transparentności i efektywności niezależnego systemu sprawiedliwości, respektowanie praw człowieka (m.in.: prawa mniejszości, prawa więźniów, wolne i niezależne media itd.) zgodnie z zasadami dokumentów przyjmowanych na forum NZ, Rady Europy i OBWE, szerzej w: Road Map on the Common Space of Freedom, Security and Justice, approved on 10 May 2005, retrieved 21 April 2010, <http://eng.kremlin.ru/text/docs/88030.shtml>, 18 X 2010.

³⁹ Podczas 15 szczytu UE-Rosja w Moskwie (dok. 8799/05 z 10 maja 2005 r.), zob. załącznik do porozumienia w: dok. 8799/05 ADD 1 (Presse 110) z 11 maja 2005 r.), http://eeas.europa.eu/russia/docs/roadmap_economic_en.pdf, 16 X 2010.

⁴⁰ Road Map on the Common Space of Freedom, Security and Justice, <http://archive.kremlin.ru/eng/text/docs/88030.shtml>, 16 X 2010.

⁴¹ <http://www.un.org/en/sc/ctc/>, 11 X 2010.

i 1566 Rady Bezpieczeństwa NZ oraz w uchwalaniu nowych rezolucji, współpracę z UE w koordynacji zobowiązań prawych w tym zakresie o zasięgu międzynarodowym (szczególnie związanych ze ściganiem osób podejrzanych o terroryzm czy finansowanie terroryzmu – ekstradycji i nakazu aresztowania), współpracę z ONZ i jej agendami w tworzeniu strategii przewyższania globalnych wyzwań w XXI w. – włączając tzw. Deklarację Milenijną ONZ (*UN Millennium Declaration*), przyjęcie 12 antyterrorystycznych konwencji i protokołów wymierzonych w terroryzm oraz ich szczegółowa implementacja, promocja, podpisanie i ratyfikacja Konwencji ONZ dotyczącej zwalczania aktów terroryzmu nuklearnego (*UN International Convention on the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism*⁴²), promocję i rychłą finalizację prac nad Konwencją ONZ ds. zwalczania międzynarodowego terroryzmu (*UN Comprehensive Convention Against International Terrorism*), współpracę z Radą Europy w rozwijaniu i przyjmowaniu instrumentów związanych ze zwalczaniem terroryzmu, kooperację w ramach OBWE w dziedzinie implementacji norm, standardów i wspólnych decyzji związanych z bezpieczeństwem europejskim oraz popieranie działalności komitetów OBWE działających w tym zakresie, rozwijanie współpracy w zwalczaniu terroryzmu i źródeł jego finansowania (zamrażanie pieniędzy) z wykorzystaniem międzynarodowych instrumentów. Kooperacja miała być realizowana z wykorzystaniem politycznego i eksperckiego dialogu pomiędzy najważniejszymi w tym zakresie organami UE i Rosji. Do najważniejszych tematów prac należała: wymiana informacji w kluczowych sprawach dotyczących terroryzmu pomiędzy władzami rosyjskimi a UE, konsultacje w ramach antyterrorystycznych spotkań, wymiana informacji oraz w ramach możliwości aranżowanie wspólnych akcji, konsultacje w każdej ważnej sprawie, kiedy jednej ze stron wyda się to konieczne⁴³. Należy podkreślić, iż tzw. mapa drogowa była na tyle ważnym dokumentem dla obu stron, iż wprowadzono instrumenty monitoringu implementacji.

W latach 2005-2008 pomimo ożywionego dialogu politycznego i wzajemnych deklaracji między UE a władzami rosyjskimi można było zaobserwować pewną stagnację w dynamice prac nad dokumentami związanymi ze zwalczaniem terroryzmu oraz narastające problemy z ich implementacją.

Przykładem mogą być prace nad umowami pomiędzy Europolem oraz Eurojustem a odpowiednimi czynnikami administracji rosyjskiej. W 2003 r. przedstawiciele Europolu i władz rosyjskich podpisali porozumienie dotyczące współdziałania w zwalczaniu poważnych przestępstw o charakterze transgranicznym, ze szczególnym uwzględnieniem zwalczania terroryzmu, przemytu narkotyków oraz innych form przestępczości, m.in.: prania brudnych pieniędzy i nielegalnej imigracji⁴⁴. Porozumienie to pozostaje jednak martwą literą, ponieważ art. 2 dokumentu zakładał wymianę danych osobowych wchodzących w zakres zainteresowania organów ścigania. Analogiczna sytuacja dotyczyła współpracy rosyjskich prokuratorów z Eurojustem (pomimo dwóch rund negocjacji w 2009 r.), ponieważ ze

⁴² <http://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-15.pdf>, 18 X 2010.

⁴³ Road Map for the Common Economic Space – Building Blocks for Sustained Economic Growth, http://ceas.europa.eu/russia/docs/roadmap_economic_en.pdf, z 18 X 2010.

⁴⁴ Agreement on Co-operation between the European Police Office and the Russian Federation, 6 November 2003, <http://www.europol.europa.eu/legal/agreements/Agreements/16191.pdf>, z 15 VI 2010.

względu na brak odpowiedniej umowy regulującej wymianę danych osobowych nie udało się sfinalizować porozumienia określającego szczegółowe kwestie umożliwiające kooperację w tym zakresie.

W obu sprawach Komisja Europejska uzależnia podpisanie odpowiednich dokumentów od przyjęcia i ratyfikacji przez państwa trzecie, w tym także przez Rosję konwencji Rady Europy z 1981 r. dotyczącej zasad ochrony danych osobowych⁴⁵. W przypadkach tych niewielką wagę mają takie instytucje funkcjonalne i symboliczne, jak oficerowie łącznikowi pomiędzy UE a FR, którzy znajdują się w Moskwie i dwa razy w roku uczestniczą w nieformalnych rozmowach.

Kolejną ważną, a nierozstrzygniętą sprawą pozostaje zapisana w mapie drogowej z 2005 r. sprawa uregulowania za pomocą odpowiedniej umowy pomiędzy UE a Rosją współpracy w sprawach cywilnych. Zgodnie z postanowieniami szczytu z 2005 r., w art. 2.7 mapy drogowej władze rosyjskie zobligowały się do podpisania i ratyfikacji Cywilnoprawnej Konwencji o Korupcji stworzonej przez Radę Europy, a sporządzonej w Strasburgu 4 listopada 1999 r. (oraz innych tego typu konwencji powstałych m.in. na forum NZ). Do października 2011 r. konwencja ta nie została przez stronę rosyjską ratyfikowana, jak również specjalny protokół uzupełniający konwencję⁴⁶.

Brak ratyfikacji przez władze rosyjskie odpowiedniego ustawodawstwa międzynarodowego jest również przyczyną impasu w dialogu pomiędzy UE a Rosją na temat układu o wszechstronnej współpracy w sprawach kryminalnych, co wymaga ratyfikacji haskich konwencji o prawnej pomocy w sprawach cywilnych⁴⁷. Dodatkowo przedstawiciele UE bezskutecznie domagają się ratyfikacji przez władze FR konwencji dotyczącej ochrony praw dzieci, szczególnie ofiar porwań⁴⁸.

Pomimo wielu kurtuazyjnych deklaracji oraz budowania atmosfery zaufania w relacjach pomiędzy UE a Rosją, władze rosyjskie odmówiły w 2004 r. udziału w Europejskiej Polityce Sąsiedztwa, następnie udzieliły wyraźnego poparcia Wiktorowi Janukowyczowi na Ukrainie (pomimo oskarżeń o sfałszowanie wyborów). Dodatkowo wybuchł spór polsko-rosyjski (2005 r.) o drugą nitkę rurociągu jamalskiego, której władze rosyjskie nie zdecydowały się budować wbrew wcześniejszym ustaleniom⁴⁹. 24 listopada 2006 r. na szczycie UE-Rosja w Helsinkach

⁴⁵ European Commission, (2010) 'EU-Russia Common Spaces Progress Report 2009' dated March 2010, p. 43., http://www.eeas.europa.eu/russia/docs/commonsplaces_prog_report_2009_en.pdf, z 19 X 2010.

⁴⁶ Konwencje Rady Europy, <http://conventions.coe.int/>, 19 X 2010.

⁴⁷ M.in.: 2. Konwencja z dnia 1 marca 1954 r. w sprawie procedury cywilnej; 20. Konwencja z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych; 14. Konwencja z dnia 15 listopada 1965 r. o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych z 15 listopada 1965, http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=10#litigation, z 18 VIII 2010.

⁴⁸ Konwencja z dnia 25 października 1980 r. w sprawie cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=24, z 17 VIII 2010.

⁴⁹ Władze rosyjskie z powodzeniem stosowały „szantaż energetyczny”, a plany budowy kolejnych ropociągów czy gazociągów wskazywały na stałą tendencję w tym zakresie. Wywoływanie rok rocznie tzw. kryzysów gazowych spowodowało, iż UE (w dużej mierze pod naciskiem władz polskich) zdecydowała się 8-9 marca 2007 r. zainicjować zintegrowaną politykę klimatyczną i energetyczną, której

władze polskie zablokowały rozmowy nad kolejnym układem o partnerstwie rosyjsko-unijnym w odpowiedzi na embargo dotyczące eksportu do Rosji polskiego mięsa (zniesiono je w grudniu 2007 r.).

Obie strony były również zainteresowane nowymi mechanizmami w dziedzinie bezpieczeństwa, ponieważ w ich wzajemnych relacjach coraz większą rolę odgrywały więzi ekonomiczne, a co za tym idzie zwiększona wymiana osobowa. Ekonomiczny kontekst przyspieszył finalizację rosyjsko-unijnego porozumienia dotyczącego wiz i przyjmowania uchodźców, którzy nielegalnie przekraczają granice (weszło w życie w czerwcu 2007 r.)⁵⁰. Upraszczało ono procedury wizowe oraz wymianę pomiędzy UE i Rosją obywateli państw trzecich, którzy nielegalnie przekraczają granice unijno-rosyjskie⁵¹. Aby podnieść bezpieczeństwo granic Rosja współpracuje z agencją *FRONTEX*, a UE finansuje kilka programów pomocowych adresowanych do nielegalnych imigrantów oraz ofiar handlu ludźmi⁵². UE i władze rosyjskie zapowiadają, iż są zainteresowane porozumieniem umożliwiającym ruch bezwizowy, ale wydaje się to bardzo odległe w czasie⁵³. W ramach prowadzonego dialogu wymieniano informacje i współpracowano na forum międzynarodowym. Wspólne spotkania *PPC* dotyczyły problemu rekrutacji terrorystów, ochrony infrastruktury krytycznej, partnerstwa prywatno-publicznego w zwalczaniu finansowania terroryzmu. W 2007 r. spotykali się także oficerowie łącznikowi, a przedstawiciele Europolu sprawdzali stopień zaawansowania prawodawstwa rosyjskiego do implementacji Konwencji Rady Europy z 1981 r. o automatycznej wymianie danych osobowych⁵⁴.

celami mają być: zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, zwiększenie równego dostępu europejskich przedsiębiorstw do złóż surowców oraz rozwój w zgodzie ze środowiskiem naturalnym.

⁵⁰ Umowa między Wspólnotą Europejską a Federacją Rosyjską o readmisji została podpisana w Soczi 25 maja 2006 r., a weszła w życie 1 czerwca 2007 r. Umowa była skutkiem wspólnej strategii UE dotyczącej Rosji ustalonej 4 czerwca 1999 r., gdzie zaproponowano wstępny kształt dokumentu. Przewidziano dwa wspólne (specjalne) komitety monitorujące: Wspólny Komitet Ułatwień Wizowych oraz Wspólny Komitet Readmisji, szerzej w: <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=4721>; Eu-Russia Common Spaces Progress Report 2008 Date: March 2009, http://eas.europa.eu/russia/docs/commons-paces_prog_report_2008_en.pdf, 12 X 2010.

⁵¹ Umowa między Wspólnotą Europejską a Federacją Rosyjską o ułatwieniach w wydawaniu wiz obywatelom Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej L 129/27, 17 V 2007, <http://www.ms.gov.pl/files/docs/DKiP/krajeFR/UE%20Rosja%20ulawienia.pdf>, 18 X 2010.

⁵² Wspólne inicjatywy obejmują: porozumienia między organizacją *FRONTEX* a rosyjską służbą graniczną w latach 2007-2010, współpracę pomiędzy Europejskim Centrum Monitoringu Uzależnień od Narkotyków i Lekarstw i Rosyjską Federalną Służbą Kontroli Narkotyków, pomiędzy Europolem a odpowiednimi służbami FR. Rosja zaangażowała się w siedem programów w ramach Instrumentu Europejskiego Sąsiedztwa (*European Neighbourhood Partnership Instrument – ENPI*) w dotyczących nadgranicznej współpracy w latach 2007-2013, szerzej w: Commission of the European Communities Brussels, 5.11.2008 COM(2008) 740 final Communication from the Commission to the Council Review of EU-Russia relations {SEC(2008) 2786}, http://eas.europa.eu/russia/docs/com_08_740_en.pdf, 18 X 2010.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ EU-RUSSIA Common Spaces Progress Report 2007 Date: March 2008, http://www.eas.europa.eu/russia/docs/commons-paces_prog_report2007.pdf, 1 X 2010.

W listopadzie 2007 r. Komisja Europejska przyjęła dokument: *Unia Europejska i Rosja: bliscy sąsiedzi, ważni gracze na arenie międzynarodowej, partnerzy strategiczni*, w którym podkreślono, iż w kwestii wolności, bezpieczeństwa, sprawiedliwości i prawa człowieka celem jest działanie mające stworzyć Europę bez skutecznej walce z nielegalną migracją. Według tego dokumentu UE jest szczególnie zainteresowana wzmocnieniem współpracy z Rosją poprzez podejmowanie wspólnych działań na rzecz zwalczania przestępczości zorganizowanej, terroryzmu oraz innych przestępstw transgranicznych. Podkreślono też, iż współpraca ma być oparta na wspólnych wartościach, takich jak demokracja oraz poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności (działania na rzecz bezpieczeństwa nie mają być prowadzone kosztem sprawiedliwości i wolności). W celu zacieśnienia współpracy Unii z Rosją będą prowadzone działania w pięciu obszarach priorytetowych, m.in. walce z terroryzmem⁵⁵. W myśl założeń przyjętego dokumentu Unia i Rosja podejmą wspólne starania na rzecz wzmocnienia roli ONZ, OBWE i Rady Europy w tworzeniu porządku międzynarodowego, opartego na zasadzie skutecznego multilateralizmu. Przedstawiciele UE założyli, iż zaangażowanie Rosji w zapewnienie stabilności na kontynencie europejskim – w szczególności w regionach położonych blisko granic Unii i Rosji, tj. w naszym wspólnym sąsiedztwie – leży w żywotnym interesie Unii⁵⁶. Należy jednak pamiętać, iż deklaracje te posiadają jeszcze inny konkretny, materialny wymiar, ponieważ, aby zyskać przychylność władz rosyjskich, dyplomaci unijni postanowili „zmiękczyć” stanowisko administracji W. Putina strumieniem setek milionów euro płynących z unijnego budżetu na projekty unijno-rosyjskie⁵⁷. Przypominać to może politykę stosowaną wcześniej przez państwa zachodnie, skierowaną do elit politycznych dawnych satelitów ZSRR podczas zimnej wojny⁵⁸. Pozytywnym aspektem, który pośrednio wpłynął na optymistyczne spojrzenie dyplomacji unijnej na perspektywy relacji z Rosją, była „normalizacja” w Czeczenii, czyli powolne wygaszenie w latach 2007-2008 drugiej wojny czeczeńskiej⁵⁹.

W 2008 r. kontynuowano wymianę informacji pomiędzy Rosją a UE w dziedzinie zwalczania terroryzmu, odbyły się rozmowy pomiędzy oficerami łącznikowymi

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ Konflikty regionalne w Mołdawii (Naddniestrze) oraz na południowym Kaukazie (w Abchazji, Osetii Południowej oraz Górskim Karabachu) są przedmiotem regularnych rozmów. Unia przywiązuje też znaczenie do wspierania demokracji na Białorusi.

⁵⁷ UE przeznaczyła sporą część funduszy na Międzynarodowe Centrum Nauki i Techniki w Moskwie, od 1994 r. ok. 60 tys. specjalistów wzięło udział w ok. 2100 projektach wartych łącznie 635 mln USD. Przedstawiciele Unii zadeklarowali również ok. 1 mld euro, które mają w ciągu 10 lat przeznaczyć na Globalne Partnerstwo G8 przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia (w tym także zwalczanie terroryzmu).

⁵⁸ Podczas szczytu Rady w Sewilli w 2002 r. UE określiła warunki uczestnictwa Rosji w unijnych operacjach zarządzania kryzysowego, których Rosja jednak nie przyjęła.

⁵⁹ Po śmierci wielu znanych czeczeńskich polityków i dowódców polowych władze rosyjskie ogłosiły amnestię od 15 lipca do 15 stycznia 2007 r., dzięki której ujawniło się kilkuset separatystów oraz osób udzielających im pomocy. 16 kwietnia 2009 r. oficjalnie strona rosyjska zakończyła wojnę w Czeczenii (mimo kilku incydentów władze rosyjskie zdecydowały się na wycofywanie liczącego 20 tys. żołnierzy kontyngentu wojsk federalnych).

z państw UE a reprezentantami administracji rosyjskiej. W kwietniu 2008 r. przedstawiciele Europolu odbyli wizytę w Moskwie sprawdzając implementację Konwencji Rady Europy z 1981 r. Na podstawie opinii Specjalnego Zespołu Europol rozpoczął negocjacje nad stworzeniem specjalnego operacyjnego porozumienia między Europolem a Rosją⁶⁰. Wszystkie ustalenia w tym zakresie uzależniono od pełnej implementacji ustawodawstwa europejskiego chroniącego dane osobowe. Współpraca ta odbywa się za pośrednictwem europejskiego koordynatora ds. terroryzmu i specjalnego przedstawiciela prezydenta Rosji oraz za pośrednictwem spotkań ekspertów, odbywały się też regularne spotkania pomiędzy oficerami łącznikowymi UE i Rosji w Moskwie.

W czerwcu 2008 r. podpisano porozumienie pomiędzy władzami UE i Rosji w sprawie rozpoczęcia negocjacji dotyczących nowego strategicznego partnerstwa. Negocjacje rozpoczęły się w lipcu 2008 r. (a zakończyły w maju 2010 r.). Nowa strategiczna umowa przewidywała kompleksowe rozwiązania dotyczące politycznego dialogu, spraw wewnętrznych i sprawiedliwości, współpracy ekonomicznej, badań naukowych, edukacji, kultury oraz wymiany handlowej, inwestycji i energii⁶¹.

W sierpniu 2008 r. wybuchł konflikt Gruzji z Rosją, który według oficjalnych oświadczeń mógł położyć się wyraźnym cieniem na stosunkach rosyjsko-unijnych: przedstawiciele UE wezwali Rosję do poszanowania integralności terytorialnej Gruzji, a jednostronne uznanie niepodległości Abchazji i Osetii Południowej oceniono jako niedopuszczalne⁶². W czasie konfliktu rosyjsko-gruzińskiego⁶³ UE próbowała działać na rzecz zawieszenia broni w Osetii Południowej. Szczególnie aktywna była dyplomacja francuska (Francja przewodniczyła Radzie Europejskiej), która starała się ograniczyć dalszą eskalację konfliktu, a dodatkowo podkreślić znaczenie Francji jako animatora europejskiej integracji oraz mocarstwa światowego współodpowiedzialnego za ład międzynarodowy.

Po konflikcie z Gruzją relacje pomiędzy UE i Rosją nie uległy zasadniczo zmianie, również w kwestii współpracy w dziedzinie zwalczania terroryzmu wróciły do normy. Współpraca oparta była na wymianie informacji, współdziałaniu na forum międzynarodowych organizacji, odbywały się nadal spotkania ekspertów (4 lutego i 15 października 2009 r.), oficerów łącznikowych w Moskwie (24 marca i 3 listopada 2009 r.). Europol współpracował w bardzo ograniczonym wymiarze ze względu na podstawę prawną, czyli umowę z 2003 r., ponieważ władze rosyjskie nie implementowały Konwencji Rady Europy z 1981 r. o automatycznej wymianie danych osobowych oraz Protokołu dodatkowego w tej

⁶⁰ Współpraca odbywa się w ramach umowy Europol-Rosja z 6 listopada 2003 r. dotyczącej wymiany strategicznych informacji – uzależnionej od wejścia w życie umowy o ochronie danych osobowych pomiędzy UE a Rosją, <http://www.mid.ru/nsdos.nsf/162979df2beb9880432569e70041fd1e/0604c28d811b8da243256de1003d3e10?OpenDocument>, 19 X 2010.

⁶¹ http://eeas.europa.eu/russia/index_en.htm, 14 VIII 2010.

⁶² Communication from the Commission to the Council Review of EU-Russia relations, 5 november 2008, http://eeas.europa.eu/russia/docs/commonsplaces_prog_report_2008_en.pdf, 15 XI 2010.

⁶³ Wojna w Osetii Południowej od 7-8 do 16 sierpnia 2008 r., konflikt zbrojny pomiędzy siłami wojskowymi Gruzji, a wojskami separatystycznej Osetii Południowej, Abchazji i Rosji, szesnaście lat po zakończeniu poprzedniej wojny, w wyniku której Osetia Południowa *de facto* niezależniła się od Gruzji, szerzej w: R. Grodzki, *Wojna gruzińsko-rosyjska 2008. Przyczyny – przebieg – skutki*, Zakrzewo 2009.

sprawie z 2001 r.⁶⁴ Dodatkowo, aby ocieplić atmosferę, Europol zorganizował w 2009 r. specjalne seminarium poświęcone zagadnieniom współpracy rosyjsko-unijnej w sprawach kryminalnych⁶⁵. Na seminarium tym wystąpił m.in. rosyjski minister sprawiedliwości Aleksander Konowaliov, który zadeklarował, iż: „dołoży wszelkich starań w zakresie harmonizacji prawa Federacji Rosyjskiej z normami i zasadami ustawodawstwa międzynarodowego, w tym także Rady Europy oraz wcielania, jak tylko będzie to możliwe, zapisów umowy z Europolem”⁶⁶.

Niewielkim znakiem dobrej woli w kierunku bardziej intensywnej współpracy pomiędzy Rosją a Europolem było zaakceptowane przez władze rosyjskie porozumienie o wymianie oraz ochronie danych technicznych i strategicznych. Nie gwarantowało jednak zasadniczego przełomu w zbliżeniu ze stanowiskiem UE w ochronie danych osobowych.

Podsumowując stosunki z UE z władzami FR dotyczące współpracy w zwalczaniu terroryzmu, można zauważyć, iż ta dziedzina w pewnym sensie jest marginalizowana przez stronę rosyjską i uwarunkowana sytuacją w innych sektorach współzależnej aktywności. Pomimo iż Rosja od początku lat 90. XX w. współpracowała z WE na różnych płaszczyznach, to w sprawie współpracy w zwalczaniu terroryzmu nie odnotowano wyraźnych postępów.

Również podczas rządów W. Putina, większość uwagi w relacjach pomiędzy UE a Rosją skupiała się na współpracy gospodarczej, szczególnie tej dotyczącej energii w szerokim rozumieniu tego słowa. Według danych publikowanych przez CIA z 2010 r. UE (w szczególności RFN i Włochy) pozostaje najważniejszym partnerem handlowym Rosji, o najwyższych wolumenach eksportu, jak i importu⁶⁷. Natomiast dla UE Rosja jest trzecim pod względem wielkości importu partnerem handlowym (po USA i Chinach), a czwartym pod względem wielkości eksportu⁶⁸. Państwa UE są największym inwestorem w FR, ponieważ łączny procent inwestycji z UE w Rosji sięga 75%⁶⁹. UE zdecydowała się popierać rosyjskie wysiłki w aplikacji do WTO.

Znaczenie powołanej przez obie strony formuły Wzajemnej Przestrzeni Ekonomicznej uzasadnione jest szczególnym znaczeniem Rosji w dziedzinie dostarczania gazu i ropy naftowej do Europy oraz innych surowców strategicznych. Z drugiej strony istnieje nieprzejrzystość uwarunkowań i praktyk w rosyjskim sektorze energetycznym, sprzecznych z ustawodawstwem UE oraz Europejską Kartą Energetyczną.

W obszarze zewnętrznego bezpieczeństwa dialog polityczny pomiędzy UE a Rosją prowadzony jest na wielu poziomach. Szczególnie ważne z punktu widzenia interesów UE są relacje Rosji z obszarem Bliskiego Wschodu – głównie Iranem,

⁶⁴ EU-RUSSIA Common Spaces Progress Report 2009, Date: March 2010, http://www.ec.europa.eu/russia/docs/commonspaces_prog_report_2009_en.pdf, 19 X 2010.

⁶⁵ Eurojust press release, 'Eurojust seminar of judicial co-operation between the European Union and the Russian Federation' the Hague, 9 October 2009, retrieved 23 April 2010, http://www.eurojust.europa.eu/press_releases/2009/09-10-2009.htm, 20X 2010.

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html>, 4 XI 2011.

⁶⁸ http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/russia/index_en.htm, z 4 IX 2011.

⁶⁹ *Ibidem*.

Azją Środkową – Afganistanem oraz Bałkanami Zachodnimi. Ważnym aspektem wspólnych rozmów są relacje i możliwości współdziałania w ramach ONZ i OBWE, współpraca w ramach Bliskowschodniego Procesu Pokojowego i zagadnień związanych z proliferacją broni masowego rażenia (Iran). Liczącym się elementem dla przedstawicieli UE jest również rosyjska współpraca w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, pozycja w Kosowie oraz relacje rosyjsko-gruzińskie. Istotną kwestią jest także dialog dotyczący Kaliningradu w związku z ułatwieniami tranzytowymi w ramach systemu Schengen. Dodatkowo są prowadzone rozmowy dotyczące tzw. północnego wymiaru polityki rosyjskiej, szczególnie obszaru Arktyki.

Podkreślić, należy również, iż po inwazji na Irak w 2003 r. i odsunięciu przez USA i ich koalicję Saddama Husajna mocarstwa, które posiadają decydujący wpływ na kierunek rozwoju UE (Francja i RFN), zostały politycznie i ekonomicznie zmarginalizowane w regionie Bliskiego Wschodu przez działania administracji amerykańskiej. Ucierpiał również w globalnym wymiarze wizerunek UE jako wiarygodnego partnera oraz zmalało zaufanie do USA, a co za tym idzie wiarygodność *NATO*. Tym samym władze rosyjskie zdobyły lepszą pozycję negocjacyjną w wielu ważnych obszarach współpracy, szczególnie dotyczących kwestii energetycznych. Druga wojna w zatoce udowodniła, iż liczy się argument siły, a nie siła argumentów. UE pomimo wielu prób nadal pozostaje ekonomicznym „olbrzymem” i militarnym „karłem”.

Kolejne deklaracje podpisywane systematycznie na szczytach organizowanych na najwyższym szczeblu w zasadzie niezmiennie ogniskowały się wokół tych samych spraw. W głównej mierze spotkania miały wymiar reprezentacyjny, podkreślały wymiar i wagę obopólną partnerów, ocieplały wzajemne relacje pomimo takich spraw, jak szantaż energetyczny państw Europy Środkowo-Wschodniej, wojna w Czeczenii, wojna z Gruzją czy morderstwa polityczne w Rosji, szczególnie te dotyczące środowiska niekremlowskich dziennikarzy, ograniczenia wolności mediów w Rosji, łamanie swobód obywatelskich lub inne problemy związane ze zjawiskiem określanym jako putinizm. W wielu nieuregulowanych kwestiach, nad którymi toczyły się rozmowy, władze rosyjskie utrzymują, iż pewne zobowiązania administracja rosyjska zaciągnęła w sytuacji, kiedy pozycja Rosji w relacjach z UE – nawiązując do okresu rządów B. Jelcyna – była mniej dogodna. W innych, pomimo upływu kilku lub kilkunastu lat, dialog jest w zasadzie utrzymywany, a relacje odbywają się na zasadzie ogólnie przyjętych reguł dyplomatycznej kurtuazji. Obserwując specyfikę relacji pomiędzy UE a Rosją zauważyć można, iż podobnie, jak w przypadku USA, Rosja woli pewne ważne kwestie rozgrywać w stosunkach bilateralnych z poszczególnymi państwami. Szczególnie widać taką tendencję w relacjach z Francją i RFN, znacznie gorzej ten model jest realizowany w odniesieniu do Wielkiej Brytanii, natomiast w stosunku do byłych państw satelickich ZSRR należących w dużej mierze do UE władze FR próbują za pomocą różnego rodzaju środków nacisku odbudować postsowiecką strefę wpływów, zachowując się tak, jakby w przypadku tych państw przynależność do Unii była tylko symboliczna.

W dziedzinie zwalczania terroryzmu dialog, pomimo różnych form instytucjonalizacji (budowy tzw. zaufania, pomiędzy obydwojma podmiotami), UE i Rosji natrafia na problemy związane w pierwszej kolejności z niekoherentnością systemów prawnych, a w drugim z niechęcią władz rosyjskich do zaakceptowania norm obowiązujących członków UE. Podobne problemy występują również

w odniesieniu do dialogu energetycznego, szczególnie Traktatu Karty Energetycznej.

Niechęć przedstawicieli administracji rosyjskiej w głównej mierze podyktowana jest tym, iż model i zasady konwencji wypracowywanych w ramach Rady Europy i zaakceptowanych przez państwa należące do UE oparte są na poszanowaniu praw człowieka i obywatela, co ogranicza legalny wymiar działań administracji państwowej w stosunku do jednostki. Wszechwładność aparatu władzy w myśl tych ustaleń podlega samoograniczeniu, czego z powodów oczywistych nie chcą zaakceptować władze rosyjskie, szczególnie kierowane przez byłych funkcjonariuszy służb specjalnych ZSRR bądź ich tajnych współpracowników. Widoczny jest nawet pewien regres trendów demokratycznych w Rosji rządzonej przez obóz polityczny, który wykreował postacie W. Putina i D. Miedwiediewa, w porównaniu z okresem prezydentury B. Jelcyna.

Charakterystyczne jest to, iż nawet po 11 września 2001 r., mimo wielu deklaracji o intensyfikacji współpracy pomiędzy UE a Rosją w dziedzinie zwalczania terroryzmu, nie nastąpiła żadna spektakularna rewolucja. Patrząc z tej perspektywy poszukiwanie wspólnych mianowników w prawnej kooperacji w zakresie spraw karnych i zwalczania terroryzmu, które ułatwiałyby wymianę wzajemnych informacji, szczególnie tych związanych z ochroną danych osobowych, wydaje się skazane na porażkę. Dobrym przykładem w tym zakresie może być umowa Europol – Rosja podpisana w 2003 r., która w praktyce ze względu na brak implementacji dotyczącej wymiany danych osobowych, jest umową wykonywaną tylko w niewielkiej części. Stan ten trwa od kilku lat, pomimo iż w raportach ewaluacyjnych nieustannie podkreślana jest w tej kwestii dobra wola, determinacja oraz zainteresowanie obu stron w przełamaniu impasu. Podobne sprawa wygląda w dziedzinie relacji unijno-rosyjskich w obszarach działań prokuratury lub szerzej ujmując wymiaru sprawiedliwości. W praktyce pewne zobowiązania w dziedzinie zwalczania terroryzmu pomiędzy UE a Rosją pozostają zakładnikami bieżącej polityki oraz zasadniczych różnic konstytuujących oba podmioty. Z perspektywy początku drugiej dekady XXI w. możliwy do zrealizowania poziom zaawansowania współpracy pozostaje dużo poniżej oczekiwań i faktycznych możliwości i nic nie wskazuje na to, iż nastąpi w tej materii jakiegokolwiek przełom.

WITOLD OSTANT
Poznań

ABSTRACT

The article discusses the cooperation between the European Union and the Russian Federation in the area of fighting terrorism. Attention is drawn especially to the implementation of joint declarations adopted at UE-RF summits. The discrepancy between the legal systems of the two subjects and the ensuing differences are highlighted. The author underscores a lack of explicit political will on the part of the RF administration to introduce substantial changes in the Russian law-making procedures and to ratify international agreements, particularly in the domain of protection of human rights and personal data. A forecast for cooperation between the UE and RF in the nearest years is also presented.